

Становище

относно
дисертационния труд на задочния докторант Александър Василев Гьошев
на тема:

„Художествени трансформации във визуалните характеристики
на българския национален символ – лъвът.
Изследване на историческото развитие на образа в контекста на семантичното му
определение, систематизиране, графичен анализ, визуален речник“
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по специалност „Книга и печатна графика“, НХА

от проф. Кирил Гогов

Като научен ръководител на докторанта, моля да приемете и извините моите пристрастия към темата (все пак, независимо от историите и превратностите около герба, с Чапкьнов сме автори на новия стар държавен символ) и от друга страна – да позволите да споделя удовлетворението си от успешното, надявам се, завършване на изследователския труд на Александър Гьошев.

Главната цел на изследването бе да аргументира доказателствено основния принос – взаимосвързаност и приемственост в историческото развитие на българския държавен символ и художествените му трансформации през различните култури – тракийската, славянската и българската.

Историческото развитие на образа обхваща символните и иконографски трансформации... – от античния митико-религиозен, през средновековния хералдичен, възрожденския народностен и предосвобожденския революционен, до първия, след Освобождението, приет от Народното събрание български държавен герб.

Очертано е научното становище: *тук на Балканите, именно лъвът е символът, предимно асоцииран с българите, с тяхната етнографска територия и културен ареал.*

В подкрепа са цитирани научни трудове на изследователи, сравнявани са различни гледни точки на автори от научните дисциплини *история, социология, културология, хералдика.*

Приносът е подкрепен с приложния формат на визуалния речник: за първи път в България развитието на националния символен образ се проследява и систематизира в контекста на семантичното му определение и графичните му характеристики.

Дисертантът реализира успешно задължителните участия в конференции и изложби, публикации и открити уроци пред студентите от специалността.

Структурата на доктората съдържа: въведение, предговор, четири глави, заключение, библиография, справка за приносите

Във въведението са посочени целите на дисертационния труд и методите за постигането им. Символно-семантичните определения се базират на цитираните от докторанта трудове на Мирча Елиаде, Клод Леви-Строс, Николай Бердяев, Ернст Касилер, Леви Брюл, Карл Юнг, Ерих Нюман, Арнолд Тойнби... Фундаменталната основа спомага осветляването на *своеобразния културен маркер* и историческите му трансформации в широк географски, етнографски и времеви диапазон...

В първа глава Гьошев изследва *образа на лъва като духовен символ* в културите на Древността. В четирите подглави се проследява митико-религиозното му развитие – от соларния символ, отъждествяван с Озирис в Египет, до иконографските му пространствени локации. Цитирани са известни изследователи на лъвската символика в древна Тракия – Александър Фол, Иван Маразов, Иван Венедиков. Докторантът разглежда ролята и мястото на символа в християнската иконография, подкрепяйки тезите си с цитати от изследователски трудове на Стария и Новия завет и на учените Шиваров, Икеда–Джурова. В последната част на първа глава Гьошев определя основните пространствени оси и мястото на образа на лъва в различните му символни проявления. Доказана е естествената взаимосвързаност на образа на *изправения лъв* от времето на Древността и *хералдичните практики* на Средновековието.

Основните тези на докторанта във втора глава утвърждават *символно-емблематичния образ на средновековния лъв* и конкретните му проявления като емблема на властта и покъсно – мястото му в някои предхералдични практики. В подчасти 2 и 3 е представена иконографията на сцените от релефната украса на обекта от Терачина, на символиката на каменните релефи (Мадарският конник) и статуи с образа на лъва (Плиска), *съхранени по българските земи*, подкрепена с изследванията на българските учени Никола Мавродинов, Мара Цончева и Атанас Божков.

В трета глава Александър Гьошев разглежда образа на *хералдическия лъв*. Тази и следващата, четвърта, глава определям като основни за приносите на докторанта. След уводните думи, въвеждащи ни в и поясняващи историческата дисциплина *хералдика* (наука за гербовете), в подчаст 2 докторантът обстойно изследва *българските лъвски гербове в европейската хералдика*. Съставеният изобразителен материал от писмени паметници от Средновековието респектира. В своята издирвателска дейност от европейски библиотечни фондове и архиви (Хроника на Констанцкия събор 1414–1418“, съставена от хрониста на събора Ulrich Richental – в ръкопис и факсимилното издание на Олендорфския кодекс – препис на Хрониката на Констанцкия събор; Allgemeines Wappenbuch на Конрад Грюненберг, 1483; Wappenbuchlein на Виргил Солис, Нюрнберг, 1555... Гьошев открива приносно два нови източника с неизвестни за българските изследователи гербове на България... Съставителството е обогатено с издирените лични гербове на католическите мисионери Петър Богдан Бакшев, Петър Парчевич, Кръстю Пейкич.

Третата подчаст на трета глава е *свързана с разпространението на българския герб на Балканите*. Идеята за единение на южните славяни, свързана с националните движения за освобождение на поробените народи на Балканите, определя *някои хералдични практики* в известните илирийските гербовници. Позовавайки се на изследванията на Христо Дерменджиев, докторантът проследява развитието на символа в контекста на утвърждаването на изображението, на добавените семантики и отклонения, на приликите и различията в гербовете на България и Македония. Списъкът с цитираните източници впечатлява: Гербовник на Кориенич-Неорич, 1595; Мавро Орбини, „Кралството на славяните“, 1601; Алтханов гербовник, 1614; Белградски гербовник, ок. 1603–1620; Гербовник на М. Скороевич, ок. 1636–1638; Фойнички гербовник, 1675; Оловски гербовник, ок. 1689; Берлински гербовник, кр. XVII в. Акцентирана е ролята и мястото на книгата на Орбини и влиянието на неговата „История на България“ с изображението на герба върху просветителското дело на Паисий.

Българският лъв и българският национален символ през епохата на Възраждането е акцентът на изследването в четвърта глава. В първата подчаст докторантът се спира на ролята на издадената през 1701 „Стематография“ на Павел Ритер–Витязович и изданието „Стематография“ от 1741 на Христофор Жефарович за утвърждаване образа на лъва като български национален символ. Гьошев определя изображенията на българския герб в двете издания като хералдически правилни. Обстоятелствено е анализиран гербът на България от *Стематографията* на Жефарович и, в подчаст 2, въздействие му върху Паисий и изданието „История славянобългарска“ и гербовете от представените четири преписа. В изследването е включено изображението на коронования българския лъв от *Царственика* на Христки Павлович.

В третата подчаст на доктората символът е изследван в развитието му като светски и представен като образ на революционната българска символика. Цитиран е Раковски, кореспонденцията на Левски около изработването на печата на БРЦК и въпросът с коронования лъв, анализирани са всички известни изображения и са определени основните комбинации на образа с добавените символи.

На финала на изследването, в последната подчаст на четвърта глава, Гьошев разглежда националния символ в изобразителното изкуство, представен в творбите на българските художници Николай Павлович, хаджи Найденов Иванов Татарпазарджичанина, Георг Вених, Христо Цокев, Станислав Доспевски, Христо Коев...

Заклучението утвърждава тезата на докторанта за приемственост на символа лъв през вековете като проявление в наследените културни пластове на територията на България.

Основният принос на изследователския труд е свързан с първото обхванато изследване, анализиране и систематизиране на историческото, семантичното и графично развитие на българския национален символ – лъва в предложението приложен продукт – визуален речник на българския национален символ, основен образ в държавната ни идентичност. Речникът е реализиран като печатна и дигитална медия, публично достъпни до всеки, който се обучава, работи и има професионални интереси в изкуството на печатната графика и в частност хералдиката – дисциплина, включена в бакалавърската и магистърска програми на катедра „Книга и печатна графика“.

Моля почитаемото научно жури да приеме предложението труд на Александър Гъшев и му присъди образователната и научна степен доктор по специалността „Книга и печатна графика“.

София, 21 април 2016

С уважение:

проф. Кирил Гогов